

BETON

KULTURNO PROPAGANDNI KOMPLET BR. 52, GOD. III, BEOGRAD, UTORAK, 19. AVGUST 2008.

Redakcija: Miloš Živanović, Saša Ilić, Tomislav Marković, Saša Ćirić; Font Mechanical: Marko Milanković; E-mail: beton@danas.co.yu, redakcija@elektrobeton.net; www.elektrobeton.net; Sledeći broj izlazi 2. septembra

MIXER

Piše: Nemanja Mitrović

THOMPSONOV POVIJESNI NAUK

Sud koji je osudio Dinka Šakića osudio je Hrvatsku i hrvatski narod. Ako je Dinko i učinio nešto što nije bilo u skladu sa božjim zakonom, sigurni smo da mu je Bog sve oprostio.

pater Vjekoslav Lasić

LEŽERNI TRETMAN

Po dolasku u Makarsku, krajem jula 2008, u novinama sam zatekao zanimljivu polemiku oko lika i dela Marka Perkovića Thompsona, koja je trajala tokom čitavog mog boravka u Hrvatskoj, a njen neposredan uzrok bila je zabrana pevačevog koncerta koji je trebalo da se održi 25. jula u Umagu. Na jednoj strani našli su se oni koji Thompsonovu „domoljubivu glazbu“ smatraju zaštitnim znakom hrvatskog nacionalnog bića. Po njima, Thompsonovo izraženo domoljublje i ljubav prema crkvi predstavljaju neoprostiv greh za zagovornike kvazinacionalnih vrednosti i jedini su razlog zabrane njegovog koncerta.

Slaven Letica zastupa jedno čudno stanovište. On ne vidi nikakav problem u Thompsonovim nastupima i smatra „da se koncert Thompsona treba tretirati ležerno, jer on živi od pjevanja te ima publiku koja će mu doći na koncert i platiti kartu. Zato mislim da je svaki oblik depolitizacije ovog događaja zapravo u interesu grada Makarske. Jer vraćanje u povijest, u Drugi svjetski rat, što u poslednje vreme rade Damir Kajin ili Stjepan Mesić, po mom je mišljenju iracionalno. Zbog svega toga ne vidim smisla dodatnoj politizaciji Marka Perkovića Thompsona i njegovog dolaska u Makarsku“ (*Makarska hronika*, 5.8.).

Na suprotnoj strani nalaze se Boris Miletić (IDS), gradonačelnik Pule, koji je na zahtev Thompsona da krajem avgusta zapeva u Areni kratko odgovorio: „Thompson nema što tražiti u Puli“, kao i Denis Martinić, predsednik Gradskog vijeća i šef SDP-a Pule: „Thompson koristi politiku u svojim pjesmama, s poznatom pozadinom koja širi mržnju“ (*Jutarnji list*, 1.8.). Trenutno najžešći borac protiv Thompsonovog pojavljivanja u Istri je svakako Damir Kajin, saborski zastupnik i potpredsednik IDS-a, koji je i najoštrije re-

agovao: „Onaj koji je dočekao Bušića nema što tražiti u Istri. Neka se prvo u Čavoglavama ogradi od ustaštva, pa neka onda dođe u Istru.“ (*Jutarnji list*, 1.8.)

Negde na sredini nalazi se Ivo Banac, predsednik Hrvatskog helsinškog odbora, koji tvrdi kako potez grada Umaga predstavlja kršenje temeljnih ljudskih prava Marka Perkovića i dodaje: „Ovakvim nesmotrenim intervencijama, od Thompsona se, na neki način, pravi mučenik. Daje mu se prostor koji mu ne bi smeo pripadati i stvara se mogućnost da ga se prikaže u nezasluženom svjetlu“. (*Makarska hronika*, 29.7 i 5.8.)

DOMOLJUBNA ZABAVA ZA CIJELU OBITELJ

Kada sam video da Thompson, trenutno bez pogovora najveća muzička zvezda u Hrvatskoj i „braniteljska glazbena ikona“, dolazi u Makarsku, shvatio sam da je to prilika koju ne treba propustiti. Našao sam se na tribinama Gradskog stadiona. Oko devet sati uveče mesto je već bilo solidno popunjeno - na centralnom delu tribine više nije bilo slobodnih stolica. Mesto sam pronašao na tribini desno od glavne bine, koja je nudila dobar pregled dešavanja.

Kako je vreme prolazilo stadion se polako punio, a Thompsonovi obožavaoci su, dok je na razglasu išao Iron Maiden, vreme prekraćivali skandirajući, sada već standardne parole: „Srbe na vrbe!“ i „U boj! U boj! Za narod svoj!“ Svirka je krenula oko pola deset i mislim da joj je prisustvovalo otprilike 3.500 ljudi. Procene *Makarske hronike* kreću se oko slične cifre, dok *Makarsko primorje* i *Slobodna Dalmacija* navode cifru od 5.000 duša.

Okupila se publika različitih godišta, najviše je bilo mladog sveta (što i nije neko iznenađenje), ali i dosta porodica sa malom decom. Osluškujući razgovore koji su se vodili, razabrao sam da su mesto na tribinama pokušavale da pronađu tri generacije jedne iste porodice. To me vodi zaključku da su Thompsonovi koncerti u Hrvatskoj 21. veka postali ono što su u periodu mog detinjstva, tokom osamdesetih godina 20. veka, bili koncerti Đorđa Balaševića. Kod Thompsona, u pitanju je predstava koja sjedinjuje ljude sa sličnim političkim stavom i zato bi se najkraće mogla opisati kao „domoljubna zabava za cijelu obitelj“.

Križ, kič, kama

MIXER

Nemanja Mitrović: Thompsonov povijesni nauk

CEMENT

Dragoljub Stanković: Leti nešto leti

ŠTRAFTA/regioni

Aleksandar Pavlović: From FYRoM with love

Saša Ćirić: Žuti limun i nestrpljiva djeva

VREME SMRTI I RAZONODE

Tomislav Marković: Tri prsta - penal

BULEVAR ZVEZDA

STOJANOVIĆ, Svetozar

BLOK BR. V

Danijel Savović: Raskal

Međutim, ovaj opis implicira i jedno veoma važno pitanje: Kakva je priroda tog „domoljublja“ koje ujedinjuje pripadnike različitih generacija?

Da bih došao do nekog odgovora na ovo ključno pitanje, krenuću zaobilaznim putem, preko opisa šta se na koncertu događalo. Thompson je svirku otvorio pesmom „Početak“ sa svog poslednjeg albuma iz 2006. *Bilo jednom u Hrvatskoj*: „I od tada čovjek vara Boga/ Na sve strane ratovi i droga/ Kao da je Zemlja izgubljeni svijet./ Svađaju se narodi i rase/ I proroci razni zaludju mase/ Djeca, vjera, tijelo, prodaje se sve...“ Po završetku prve pesme došao je na red pozdrav publici: „Hvaljen Isus i Marija! Dobra večer hrvatski narode!“

Pri kraju druge pesme „Dolazak Hrvata“ („Dajte mi komad zemlje svete/ Zemlja je i mati i dijete/ Ljubi svoju zemlju na njoj ti sagradi dom/ I brani je krvlju svojom/ Povezan si s njom.“) usledilo je, već tradicionalno, zabijanje mača u spužvu koja bi trebalo da liči na kamen i poziv publici na dostojanstveno ponašanje „kako bi demantirali provokacije onih koji kažu da smo mi ono što oni kažu. Ne mogu nam boljševici oprostiti što volimo Boga i Domovinu“. Na sve to publika odgovara: „Zovi samo, samo zovi, svi će sokolovi za te život dati.“

Najveći broj govora između pesama Thompson je koristio za razračunavanje sa onima koji ga kritikuju, a posvetio im je i „Ne varaj me s golubom u rukama“ i „Neka ni'ko ne dira u moj mali dio svemira“ („Napadaju ta sluganska pera/ K'o da oni branili su sela/ Miševi/ Iz rupa izišli./ Eh, kako im se povampire lica/ Kad se vije naša šahovnica/ Sveta zastava.../ Domoljublje prozvali fašizam/ Tako brane njihov komunizam/ Prozirna demagogija...“). Našlo se mesta i za pozdrav „hrvatskim herojima“ Anti Gotovini (optuženom za ratne zločine) i Mirku Norcu (osuđenom za ratne zločine), kao i za porodični ciklus u obliku pesama „Moj dida i

ja“ i „Sine moj“. Koncert se sve vreme odvijao u istom ritmu, ko-me bi najbolje odgovarala odrednica „domoljubni hard-rok“ i koji, po svojoj klišetiziranosti i patriotskom patosu, najviše liči na radove Riblje čorbe. Iz tih razloga, kao i zbog Thompsonovog konstantnog variranja iste teme, ljubavi prema domovini, posle izvesnog vremena počeo sam opasno da se dosađujem.

NOVA LOZA THOMPSONOVA

Međutim, poslednji segment je pokazao da Thompson nije tako naivan kako se može učiniti na prvi pogled, kao i to da ima još jednog keca u rukavu za podgrevanje atmosfere. Izostali su veliki hitovi „Jasenovac i Gradiška stara“ i „Evo zore, evo dana“, ali je Thompson to nadoknadio kada je posle pesme „Li-

→ Fotografije M. P. Thompsona preuzete su sa DVD izdanja Bilo jednom u Hrvatskoj ↓

Cenovnik ratno-radne koncertne opreme

Karta za koncert.....	80 kuna
Thompson majica.....	50 kuna
Lančići.....	20 kuna
Majice (crne i bele) sa likom Gotovine.....	50 kuna
Zastavice sa likom Gotovine.....	15 kuna
Šalovi.....	50 kuna
Thompson kapa (crna).....	50 kuna
Thompson DVD.....	100 kuna
Thompson MP3 diskografija.....	50 kuna

Thompson u očima javnosti

➔ Kao gradonačelniku Pule, koja je utemeljena na vrijednostima antifašizma i multikulturalnosti, nije mi prihvatljivo veličanje ustaštva, ksenofobije, nacionalizma i netolerancije prema nacionalnima manjinama. Od svega toga, Thompson se nikada nije jasno i nedvosmisleno ogradio.

Boris Miletić, gradonačelnik Pule
(*Slobodna Dalmacija*, 7.8.)

➔ Sramotno je da ta pjesma „Bojna Čavoglave“ nije dobrodošla u nekim dijelovima Hrvatske i s ovoga mjesta poručujem da je „Bojna Čavoglave“ u Osijek dobrodošla. Ako ne prije, onda se nagodinu nadam proslaviti pobjedu velikim koncertom, koji će završiti upravo tom pjesmom.

Gordan Matković, gradonačelnik Osijeka
(*Slobodna Dalmacija*, 7.8.)

➔ Mesić ne želi Thompsona u Istri, hrvatske branitelje se ponižava i omalovažava. Mesić i Kajin žele Brenu u Areni, a ja vam jamčim: ako zabrane Thompsona u Areni, kupit ću zemljište u Puli i napraviti najveći svjetski koncert kojem će prisustvovati 200 000 ljudi. Dovest ćemo branitelje iz cijele Hrvatske u Pulu, pa da onda vidimo Mesića. Mesiću, sudit ćemo ti za veleizdaju.

Ljubo Česić Rojs, general u penziji
(*Jutarnji list*, 8.8.)

➔ Može Rojs kupiti zemljište, samo neka vodi računa da ne ostane bez susjeda koji do Thompsona u Puli drže koliko i do Rojsa... Kad sam izjavio da iza Thompsonova koncerta u Puli stoji vrh HDZ-a jer želi destabilizirati Istru, bio sam „šampion gluposti“ (po Sanaderu), a nakon dva dana je HDZ Žminja pozvao Thompsona na koncert u kolovozu. Takva politika nije prošla 90-ih pa neće ni 2008.

Damir Kajin, potpredsjednik IDS-a
(*Jutarnji list*, 8.8.)

➔ Nema sumnje da je taj čovjek propagator ustaštva, ne samo zbog notornog poziva „Za dom spremni“, nego i zbog niza drugih pjesama. Jedna mu pjesma ima naslov „Na ljutu ranu ljutu travu“, a to je bila Pavelićeva dosjetka kojom je najavio genocid nad Srbima 1941. godine. Druga pjesma spominje ustašku košulju koju mu je ostavio djed, a on je sada čuva za sina. U pjesmi „Moj Ivane“ spominje „Kupreške junake“, pri čemu se referira na Crnu legiju, koja je 1942. obranila Kupres od partizana, ali tih godina počinila brojne zločine nad srpskim civilima. U pjesmi „Lijepa li si“ podilazi secesionističkim željama hercegovačkih Hrvata (stih „Herceg-Bosno, srce ponosno“), a u „Anici, kninskoj kraljici“ direktno poziva na nasilje stihom „zapalit ću Krajinu do Knina“...

Ivo Goldstein, historičar
(*Slobodna Dalmacija*, 9.8.)

CEMENT

Piše: Dragoljub Stanković

LETI NEŠTO LETI

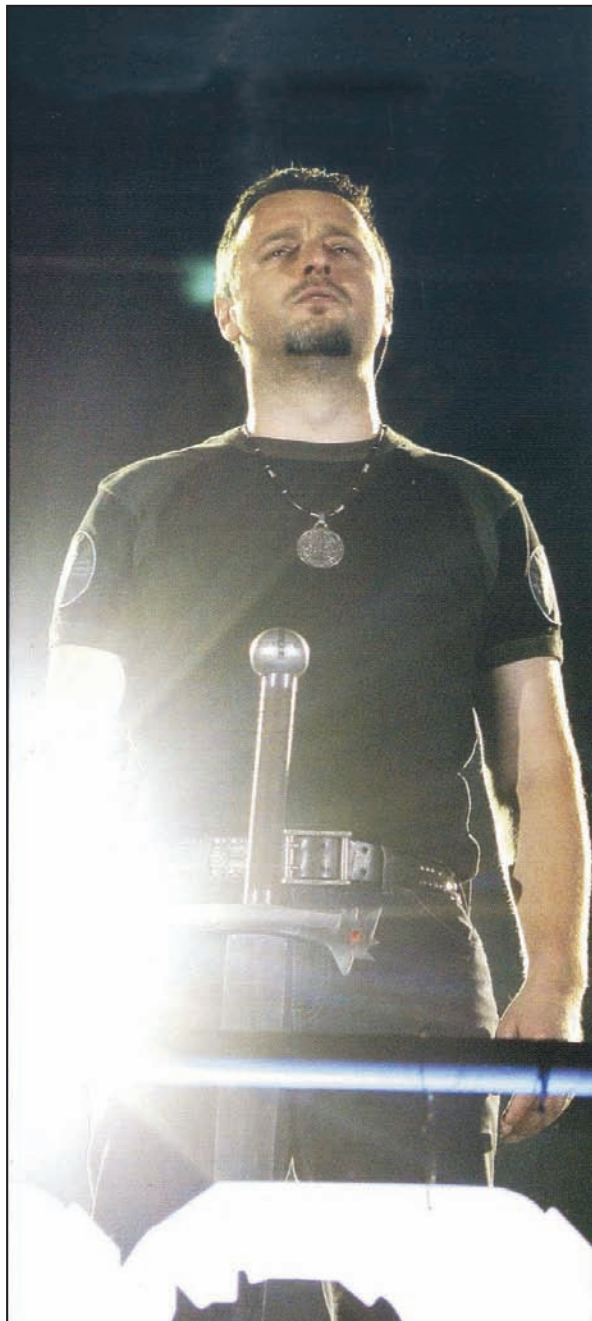
Jasmina Topić, *Tiha obnova leta*; Povelja, Kraljevo, 2007.

Pošto je Jasmina Topić, kao *uspešna pesnikinja i novinarka*, dobila 179. pasoš od 204 počasnih, *državotvornih*, trebalo bi podeliti još toliko za prvih 204 čitalaca njene nove knjige, *Tiha obnova leta*. Putna isprava bila bi dodeljena svima koji uopšte uspeju da pročitaju ovu knjigu - ne i razumeju, jer je to uzaludno pokušavati sa pesmama koje su fenomen u svojoj besmislenoj pompeznosti. Elem, kakvi su nam *državni* pesnici takva nam je i država, a ova autorka jedna je od *naših najmlađih nada*. Neodgovornost za izrečeno, paranoja, autizam, volja za vladanjem svime (samo ne sobom), patetika, samosažaljenje, devalvacija jezika, osobenosti su koje krase ovaj smušeni rukopis.

Šta je to nemušnost u pisanju vidimo već u naslovu prve pesme koji glasi „O plovidbi koja se nije dogodila“. I jeste i nije, i sanjam i ne sanjam, ima me i nema me, stil je koji se provlači kroz sve pesme. (Mladić je tu i nije tu.) Ovde imamo posla sa umnožavanjem jalove metasvesti kojim se autorka hoće prikazati mudra dok u stvari samo anahrono ponavlja jednu jedinu strategiju pisanja, koja jako podseća na onu koju koristi njen zaštitnik na sceni Vasa Pavković, večiti postmodernista. Jasmina

jepa li si“, u kojoj je spojio pesnički talenat dostojan osnovca koji se upisuje drugarici u spomenar („Kad Neretva k moru krene/ Ti se onda sjeti mene...“) sa težnjom za teritorijalno proširenje Hrvatske („Herceg-Bosno, srce ponosno“), usledio još jedan govor: „Neka boljševici govore to što uvijek govore, ali mi to ne prihvaćamo. ‘Za dom spremni’ je povijesni i domoljubni pozdrav i mi smo 1991. godine bili za dom spremni, danas je 2008. godina i mi smo i danas za dom spremni.“ Tako je Thompson najavio svoju, za sada, najpoznatiju pesmu, „Bojna Čavoglave“. Na njegov uzvik: „Za dom!“, kojim pomenuta pesma počinje, publika je ustala sa svojih sedišta i uglas odgovorila: „Spremni!“. „Geni kameni“ („Loša bila 45-ta/ Rasula nas preko svijeta/ A sad nova loza raste/ Vratile se kući laste/ Plave krvi, bijelog lica/ Rađaju se nova dica...“) zadržali su publiku na nogama, a potom je dvosatni nastup priveden kraju mirnijom „Vilom Grabovčevom“.

Thompsonov govor, pozdrav „Za dom spremni“ i reakcija publike sadrže ključ za razumevanje „domoljublja“ kojim su Perkovićevi koncerti nabijeni. Thompson je potpuno u pravu, pomenuti pozdrav je svakako „povijesni“ i povezan je sa najcr-

Mrak je moje svijetlo i moja tama

Topić ga je, međutim, višestruko prevazišla. Pesme u knjizi toliko su duge koliko malo imaju da nam kažu (a veoma su duge). Nepreciznosti u izrazu su skoro nužna posledica idejne opskurnosti. Stihovi zvuče izveštačeno i degutanтно. Šta treba da znači *Gasili smo vatru po kiši* („Veliko spremanje“), ili da se neko može *do duše otrovati* („Slutnja zime II“). Kao i kod drugih autora ovog tipa (nagrađivani a isprazni), prisutni su jalova rezignacija, drilovanje sebe da bi se pisalo po svaku cenu i ultra patetika: ... *u grad ulazim/ s talogom nestvarnog povetarca uzaludnih/ sanjarenja* (pesma „Slutnja zime V“). Nebulozan iskaz koji meša diskurse, skriveni i *italik* citati deluju komično („Slutnja zime VIII“) jer ništa ne prenose. Radi se o neuspehom pokušaju palimpsestnog dopisivanja tradicije („U prirodi, na jugu“) ili o kvaziintelektualističkom praznoslovlju („O tom prostoru“, „Zamišljeni prostor“).

Na skliskom i osetljivom *terenu* erotike svaki pesnik mora da upotrebi sav svoj talenat. Zato u ciklusu „U vertikalni, u horizontalni“ osećamo sav očaj autorke da se izbori sa vlastitim nedostatkom pesničkog dara. Ovi stihovi su na nivou infantilne, pubertetske iritiranosti koja se prazni u devalvaciji jezika, banalnoj metaforičnosti i *kreativnoj sterilnosti*, upravo u antieroti-

njom stranicom hrvatske istorije - Pavelićevom NDH. Zato napadi na ovog pevača, koji izdaje za Croatia records, najveću izdavačku kuću u Hrvatskoj, i čije koncerte prenosi državna televizija, jesu napadi na ono domoljublje sa izrazito ustaškim prizvukom.

Pitanje za Ivu Banca, branitelja Thompsonovih građanskih prava, glasi: Da li propagiranje ustaštva potpada pod slobodu govora ili pod Krivični zakon?

Zato je veoma interesantna izjava Jadranke Kosor (HDZ), potpredsednice Sanaderove vlade, verovatno izrečena povodom otkrića kako su učenici četvrtog razreda ekonomske škole „Fra Andrija Kačić Miošić“ u Makarskoj za godišnjak pozirali sa kukastim krstovima: „Djecu bi u školama trebalo naučiti što je u ustaštvu bilo loše, pogrešno i štetno, i to upravo za hrvatski narod“ (*Jutarnji list*, 25. 7). Lepo rečeno, ali trebalo bi videti kako to funkcioniše u praksi.

LEKCIJE IZ JASENOVCA I GRADIŠKE STARE

Gradonačelnici različitih hrvatskih gradova iz stranke Jadranke Kosor, prema anketi Globusa, nemaju ništa protiv toga da Thompson svira u njihovom gradu - što znači da bi klinici posle časova na kojima bi učili „što je u ustaštvu bilo loše, pogrešno i štetno“ uveće mogli da produže na „domoljubnu zabavu za cijelu obitelj“ i da, zajedno sa svojim roditeljima, bakama i dekama (možda i profesorima?) tamo uzviču ustaške pozdrave. Mogućnosti se ovim ne iscrpljuju. Posle lekcije o zločinima u Jasenovcu, učenici su mogli posetiti i sahranu zapovednika ovog logora, Dinka Šakića. On je na nebo otišao u ustaškoj uniformi, ispraćen kao „ponos svakog Hrvata“, a potom mu je pater Franić za svaki slučaj oprostio grehe, ako ih je uopšte i bilo. Hrvatska je na Šakićevu sahranu reagovala tek nakon pisma Efraima Zuroffa iz Jerusalima, dok dominikanci, red kome Franić pripada tvrde kako on može biti kažnjen „jedino u slučaju hereze“, u koju ustaštvo očigledno ne spada. Ovakva reakcija ne iznenađuje, s obzirom na to da je sveštenstvo čest i rado viđen gost na Thompsonovim koncertima, a pevač je iskoristio i nastup u Makarskoj da pozdravi svoje goste, makarske sveštenike i časne sestre. Ako bi učenicima odlazak u crkvu bio previše dosadan, onda bi sa Thompsonom mogli otići na doček Zvonka Bušića, povratnika iz Amerike, odgovornog za otmicu aviona i smrt policajca. Treba li pomenuti da je HRT ovog osuđenog teroristu predstavila kao borca za nezavisnost Hrvatske?

*

Thompsonov tradicionalni koncert u Čavoglavama povodom Dana pobjede i domovinske zahvalnosti ove godine je, po *Jutarnjem listu* posetilo 70.000, a po proceni *Slobodne Dalmacije* i HRT-a oko 100.000 ljudi.

Ratko Jeromela (HDZ), načelnik opštine Žbinj, dogovorio je sa Thompsonom i njegovim menadžerom Zdravkom Barišićem održavanje koncerta u ovom mestu, čime bi se „Bojna Čavoglave“ začula u Istri, ali se pevač brzo predomislio i otkazao nastup uz objašnjenje da turneju po istarskim gradovima može započeti samo iz pulske Arene i ni sa jednog drugog mesta ■

BETONJERKA

Nebom plovi jedna ptica bela.
I cvrkuće četničke pesme.

Tomislav Marković

nosti izraza (kao kod Marije Knežević i Dragana Jovanovića Danilova): *Oblaci i oblačići, u pantalonama, pod suštavom/ suknjicom, ritual koji se ne može podneti dugo./ jer... uspaljena tela tu maraju gradom ... Orošeno je međunožje* („Ritual nesnošaja“). I tek na pedesetoj strani knjige, gle čuda, pesnikinja nam u podnaslovu pesme „Okupljanje“ poručuje: *počinjem da se bavim sobom!* Šta smo onda čitali do tada?

Sve u svemu, kod u toj meri nepotrebnog pisanja uvek dođe do potpunog razotkrivanja pesničkog metoda: *Zapisati prazninu mnogo je lakše nego što se čini./ Dovoljno je potrošiti vreme na to. Ovo i ono* („Zapisati prazninu“). Autorka se samo pravi da hoće da otvori vrata sobe bez granica, tog glavnog mesta postmoderne literature, a nemoćna je da uvidi da je ta soba odavno postala gasna komora i logor. Imaginacija joj ne dopire ni do devedesetih godina prošloga veka, i ona se pretvara u *malog boga* („Gde su granice?“).

Na kraju, ako je ova s-umorna knjiga primer *mediteranske literature* i dijaloga s tradicijom, kako to rekoše dežurni kritičari, teško si ga i nama i Mediteranu! Nema ovde nikakve pesničke obnove. Obnavlja se samo sterilno pesništvo, na žalost, u jednoj od naših najeminentnijih izdavačkih kuća koja objavljuje savremenu domaću poeziju. Dakle, ova knjiga jeste pasoš, ali za puštu zemlju. Bez metafore. I bez viza ■

ŠTRAFTA/regioni

Piše: Aleksandar Pavlović

FROM FYRoM WITH LOVE

Od Skoplja do Ohrida vode dva putića – duži, „makedonski“, kroz Prilep i Bitolj, kojim dolaze Srbi, i onaj drugi, kraći i lepši, kojim se ređe ide a još ređe pravi pauza, preko Tetova, Gostivara i Kičeva, pretežno „albanski“. Lokalci su se pobrinuli da ne dođe do zabune, pa su albanske zastave na svakom koraku, a posebno se brižljivo obeležavaju izlivenne ploče i objekti u grubim radovima. Srbi, po prispeću, insistiraju na boravku u centru i Starom gradu koji je, kako kaže moj stanodavac, „čist“. Posle nekoliko godina redovnih dolazaka na Ohrid, zapažam jednu od upadljivih sličnosti srpskog turista sa makedonskim starose-deocem – obojica se ponašaju kao da Albanci ne postoje. U muslimanske četvrti ide se retko ili nikako i dosledno se izbegava Gradska plaža koja je u tom delu grada. Čest detalj lokalne garderobe za plažu čine krstovi-okovratnici veličine nadgrobnihi krstača za jedne, i orlovi-okovratnici za druge. Zajedničke su im kupaćegace, etnički nemarkirane ako izuzmemo indikativan natpis Yinyuan, dostupne i u Beogradu po pristupačnim cenama.

MAKEDONIJA DO TOKIJA

Ukratko, i Srbi i Makedonci vide da Albanaca ima, ali bi da žive tako kao da ih nema (princip kanonizovan srpskim Ustavom i Akcionim planom). To je, čini mi se, jedan od glavnih razloga zbog kojih su Srbi tako rado viđeni na Ohridu – iskustvo bivše zajedničke države, uz iskustvo sadašnjeg (i budućeg) zajedničkog neprijatelja. Jer, politički gledano, Srbija se ne razlikuje bitno od Grčke koja Makedoncima ne priznaje ime i sprečava prijem države u NATO i Bugarske čija Akademija tvrdi da se Bugarska graniči sama sa sobom, dok bivši makedonski premijer uzima bugarsko državljanstvo i učestvuje na njihovim izborima. SPC ne priznaje makedonsku crkvu, a državne vlasti im zabranjuju da slave dan državnosti u Prohoru Pčinjskom pa je proslava (koja poslovno pada u jeku turističke sezone na Ilindan/Ilinden) već 5 godina na privremenoj lokaciji. Srbija, takođe, očigledno uživa poseban status i na kartama Velike Makedonije koje su transparentno okačene u ponekom izlogu radnji u glav-

noj ohridskoj ulici – dok se nama otkida samo najjužniji deo oko Preševa, Bugarima fali ceo zapad a Grcima čitav Halkidiki (sva tri prsta) sa Solunom i zaleđem. Pošto je veoma dobro upućen u te stvari, posetilac iz Srbije pored geografskog može pratiti i užurbani proces simboličnog utemeljenja – prilikom obnove crkve svetog Klimenta na Plaošniku, koja je za vreme Turaka bila pretvorena u džamiju, ostaci jednog zida džamije minirani su kako bi se temeljno uklonili prethodni tragovi. Petogodišnji projekat arheoloških istraživanja na Plaošniku, koji finansira makedonska Vlada, zove se Svetiklimentov univerzitet. Ako treba, uklonimo sve ostatke grčkog Lihnidosa kako bismo našli najstariji univerzitet na svetu.

Magna carta identiteta

Etnonim Makedonac verovatno je najinkluzivniji na svetu – svako ko je rođen u Makedoniji in illo tempore, od Aleksandra do rano-hrišćanskih svetitelja, Makedonac esse. U brojnim srednjovekovnim crkvama na Ohridu podaci o zadužbinarima uglavnom se izostavljaju a, recimo, lik cara Dušana naivnim turistima se opisuje kao car Konstantin, negde iz neznanja a drugde iz znanja. U nedostatak podataka o zadužbinarima vodite se prostom zakonitošću – ako se negde na spoljašnjim zidovima nalazi portret vladara u prirodnoj veličini sa zadužbinom u rukama, često uz ženu, decu i pretke mu, budite sigurni da je ktitor neko sa srpskog dvora; ukoliko „postera“ nema, objekat je uglavnom vizantijski.

Pravo egzotično iskustvo predstavlja pokušaj da se, pored veličanstvenih Svete Sofije i Bogorodice Perivlepte, obiđe desetak manjih, mahom dobro očuvanih srednjovekovnih crkava koje su raštrkane po najužem jezgru starog grada na svega par desetina metara udaljenosti jedna od druge. Putokaza nema pa nema, crkve su redovno pod ključem (poneke se čak nalaze u privatnim dvorištima ali paščad su, srećom, uglavnom vezana), a ulazi se tako što se po komšiluku raspitate koja porodica poseduje ključ. Hrišćanstvo izgleda prolazi kroz tranziciju, ili privatizaciju, Bog jedini zna. Od ostalih znamenitosti koje privlače sve manje posetilaca treba pomenuti tzv. Krst-džamiju iz druge polovine XV veka, za koju hrišćani pričaju da se rušila sama od sebe sve dok

graditelji nisu odlučili da ostave krst na njoj, kao i crkve iz XIV i XV veka, poput Svetog Konstantina i Jelene, građene za vreme turske vlasti, koje podsećaju da se, nekada davno, moglo živeti zajedno.

SVETLANA PLATNO BELEŠE

Ove godine mogle su se uočiti i neke bitne promene – pored opšteprisutnih majica sa likom Aleksandra Makedonskog, i posebnih, ohridskih sa natpisom *Proud to be Serbian* i stručnog ekvivalenta *Proud to be Albanian*, pojavio se i novi brend – *Fuck Greece*, sa grčkom zastavom na kojoj je umesto pravoslavnog nacrtan kukaški krst. Takođe, tek sada se mogu realno sagledati svi dometi prošlogodišnjeg spektakularnog Cecinog koncerta u Strugi, koji je okupio Makedonce, Srbe, Turke, Rome (ovde se uglavnom deklariraju kao Egipćani) i Albance (iz Makedonije i Albanije), i izazvao više euforije od nedavnih koncerata Dejvida Moralesa i Lenija Kravica na Ohridu. Metodom neposrednog uvida utvrdio sam da se u albanskim berbernicama u muslimanskom delu grada, uz časkanje na albanskom i dvojezičnu štampu, lokalne mušterije zabavljaju gledanjem TV Pink sa koje dolaze zvuci na čistom srpskom. Ako se hajka na Cecu

ne stiha, uskoro treba očekivati majice sa natpisom *Svaki je Balkanac Ceca* na jezicima raznih naroda i narodnosti. Prema tome, nema nikakve sumnje da će se ekspanzija rasta broja srpskih turista na Ohridu nastaviti – to je možda jedino letovalište na svetu gde se Srbi mogu osećati kao gazde, kako ekonomski, u gradu sa prosečnom platom od sto i kusur evra, tako i kao nosioci superiorne, „turbo-folk“ kulture. Najzad, u Makedoniji se može osetiti jedinstveni ukus uništene prošlosti – to je jedini narod iz bivše SFRJ sa kojim smo se razišli kao sa ljudima, poslednji Mohikanci koji još uvek iskreno pate za nekadašnjom zemljom u kojoj se živelo bezbrižno, mirno i složno ■

Piše: Saša Ćirić

ŽUTI LIMUN I NESTRPLJIVA DJEVA

Korifeji na odmoru

Ako vas ne ubiju kozje staze puta koji vijuga nad ambisom od skretanja sa autoputa za Solun do Igumenice, čineći da se i tripudat zaželite kanjona Morače, dokusuriće vas vožnja trajektom i višesatna ostrvska repriza beskrajne Šarganske osmice. Tako stižete na Krf, Ibicu srpskog porodičnog turizma, u potrazi za srećkom finansijski što snošljivijeg odmora. Ali, ni ponovno podsećanje na uštedu do koje ste došli prinudnim zaboravom avionske karte, ne poništava blaženost umora usled više od 20 sati kolektivnog putovanja autobusom. Potom sledi igra „Uočite razlike“, tačnije sličnosti (ako ih ima), između svetle i radosne fotografije iz kataloga turističke agencije i tek oribanog patosa sumračne sobe koja gleda na betonsku ogradu i zajedničku terasu. Ne klonite duhom, budite ustrajni, nagazite na roming i na direktora agencije koja vas je poslala u bespuće, pretite najgorom tužbom i vaš problem će biti rešen. Ili ćete biti premešteni u aneks hotela ili neraspakovani poslati na celodnevno putešestvije natrag.

Ovde se povest račva. Ako vas vaša upornost i sreća zavuku u prvu grupu, u sobu veličine dorćolske garsonjere i sa krevetom veličine sobe, bez čajne kuhinje koju ste uplatili i sa zajedničkim frižiderom u hodniku koji hladi na maksimalnoj jedinici, počinje relaksacija na ostrvu na kome su moskitosi zaštićena živež, protiv koje se ne izvodi poljoprivredna avijacija. Dakle, pamet u glavu, Raid u torbu a bebu u mrežasti Faradejev kavez. Ali, ono što propusti čovek, nadoknadi priroda i obratno. Gostoprимstvo je za srpskog turistu

Pilo se, ne povratilo se

na svakom koraku, iako sezona sve kraće traje. Srpski jezik možete sresti na meniju taverne ili kafea. Doduše, niko od domaćina se ne služi njime, ali ni engleski im nije mnogo bolji. Kad smo kod engleskog, Krf je mesto gde možete sresti native Engleskinje koje rade u kafani, engleske karaoke za osobe oštećenog sluha (uleti i koji izuzetak), kao i mladáhnu midle class populaciju, drusne i pretile rumene curice, čije haljinice reflektuju sjaj hiljade zvezda i po kojeg kandelabra. I opet, što priroda srubi, nadoknadi osiguranje i preduzimački duh čoveka. Razućenost obale je impo-

zantna, kao i šljunkovitost plaža. Otuda specijalna ponuda laganih platnenih patika sa gumenim đonom i problem je rešen. I inače, kao i svuda uz more, sve što ste zaboravili da ponesete, ili vam nisu dali da unesete, čeka vas na policama Skontoa (supermarketa), radnjica i taverni. Pravoslavno a funkcionise. Spolja antika, iznutra Vizantija. Istorija koja se prodaje, tradicija po džepnoj meri kupca. Ponuda dostatna, usluga sa smeškom, napojnica nije obavezna. Svoje se čuva i izvozi, tuđe poštuje i mami. Ah, pa kako da ovaj čarobni malograđanski ideal ne bude zlatna ideološka mana srpskih desničara.

Kerkira se zove grad Krf, ima staru i novu tvrđavu, „uske ulice mediteranske“ u kojima se trguje, Ahilejon koji podiže krajem 19. veka setna nemačka princeza, ljubiteljka Breda Pita u ulozi častohlepnog bi-heroja (raspon žudnje išao od robinjice Brisejide do vernog pod šatorom druga, Patrokla), i naravno ostrvo Vido, do kojeg možete otići brodićem za dva evra a u aranžmanu agencija i za jedanaest. Plava grobnica je i dalje plava, ali je i lokalno kupalište za starije stanovništvo. Bojićevi stihovi i dalje stoje na imponantnom memorijalnom kompleksu kralja Alek-

sandra iz 20-ih godina minulog veka, u dnu borove šume, po kojoj fazani lete bezobrazno spokojni, a srpske heroje pozdravlja kraljevski profil i grb SHS sa ocilima, šahovnicom i polumesecom. Ako se zaputite u dubinu ostrva tražeći nekadašnju ratnu bolnicu, ponukani sećanjem na partizanske filmove, naići ćete na crvenu zemlju, ostatke razrušene utvrde, zatvoren tor ovaca i napušten kamp za obuku grčke mornarice – čiji prizor na žezi čini da zaboravite sve straže, sva vanredna požarstva i produžetak vojnog roka za 15 dana. A bolnica je, naravno, odmah pored mora, samo sa druge strane, usred omladinskog sportskog kampa. Sada je to ruina višespratne kuće bez ikakve spomen-ploče, u koju se odlažu isluženi kreveti i neupotrebljive stvari. U dvorištu je drvored palmi a limun cvate kad odu turisti.

I kad smo već kod naslova, zadubite se u koktel-ponudu. Da li je djeva bila nestrpeljiva, da li je uopšte boravila ovde, nismo uspjeli da ustanovimo. A i nije nam se dalo pod budnom prismotrom. Svejedno, na zajedničkim plažama uočili smo zaraznu modu toplesa koju smo pozdravili širom otvorenih očiju. Čudo jedno kako se zaraza širi i među kontinentalnim svetom, samo kad mu se pruži prilika. Primitite tople pozdrave. Macedonia is Greece, Kosovo is Serbia ■

Lice sa ožiljkom

VREME SMRTI I RAZONODE

Piše: Tomislav Marković

TRI PRSTA - PENAL

(Boris Tadić, odlomak iz Olimpijskog dnevnika)

Atomsfera je bila fenomenalna - tribine pune ludih navijača, ceo Tibet gori. Moja verna pratilja Žele Zeka i ja smo se udobno smestili i pratili defile. Čim su se pojavili naši kršni momci i devojke, dipili smo na noge lagane, podigao sam obe ruke i pozdravio sam ih tradicionalnim srpskim pozdravom. Namerno sam to uradio, jer ja ništa ne radim slučajno, nek' vidi svet ko smo i šta smo, a i dosta mi je domicilnih zlobnika koji me zeza ju da sam u anglosaksonskom *give me five* fazonu, bio je red da to svedem na realnu, troprstu srpsku meru. Pa ne krstimo se mi celom šakom kao neki šizmatici! Kad je to Buš video (nisam znao da ima oči na leđima), prosto se raspametio. Sav zblanut, pitao me na savršenom američkom engleskom šta to znači. E, tu sam te čekao, ptico vašingtonska, pomislih u sebi, pa mu ponosno rekoh da je to sveto trojstvo, to je naša ideja, za to se mi borimo, burazeru. Buš se još više zbunio: *Znači, sveto trojstvo je Kosovo? Ili je sveto trojstvo, kako se ono kaže, suverenitet i te-*

ritorijalni integritet Srbije? Ništa ne razumem. E, glupog čoveka, bože dragi. Ma jok, bre, odbrusim mu, nego znaš ono, pravoslavlje, ortodoksija, bog otac, sin i sveti duh, jednom rečju - tri u jedan. Bušu se lice ozarilo: Aha, kapiiram, nešto kao kafa iz kesice. Da, da, to je baš super. Svi za jednog, jedan za sve. Tu sam video da su moje reči pale na plodno tle, kad je Buš tako lako usvojio deo našeg identiteta, za nas Srbe nema zime. Amere smo već osvojili, neka se pripremi ostatak sveta! Kasnije mi je Buš priznao da i oni imaju nešto slično, ne samo pozdrav, već i drevne rituale, i čitavu scenografiju koja uključuje plamteće krstove i crnpuraste obešenjake koji se klate po drveću. Nekada su američki muškarci oblačili svečanu belu odeću, stavljali snežnobelu kukuljicu na glavu i praktikovali lepe narodne običaje, a danas se sve to odrodilo, izopačilo i zaboravilo na korene. E, moj Džordži, rekoh mu sažaljivo i stavih mu ruku na rame, načisto nas upropasti ova globalizacija ■

BULEVAR ZVEZDA

Piše: Redakcija **Betona**

STOJANOVIĆ, SVETOZAR

STOJANOVIĆ, dr Svetozar (1931, Kragujevac), filozof ex-praxisovac, meta-etičar i meta-političar. Pored Slavoljuba Đukića (biografa) jedan od najlojalnijih članova tima Dobrice Ćosića. Diplomirao je 1955. na Filozofskom fakultetu u Beogradu, gde je 1962. doktorirao sa tezom *Savremena meta-etika*. Bio je član disidentsko-marksističke grupe „Praxis“ i Upravnog odbora Korčulanske letnje škole. Do januara 1974. radio je na Filozofskom fakultetu kada je sa grupom profesora udaljen sa Beogradskog univerziteta. Potom je prešao na Institut za filozofiju i društvenu teoriju, gde je uz kraće i duže izlete u politiku, ostao sve do penzije. Bio je čest pre-

davač na svetskim univerzitetima, naročio u SAD, zbog čega je nakon 5. oktobra 2000. bio u igri za ambadorsko mesto u Americi. Antititoizam, postkomunizam, kriptokomunizam, ustaški genocid nad Srbima kao i komunističko monopolisanje antifašizma bili su i ostali glavna težišta njegovog *filozofiranja*. Iako danas važi za antimiloševićevca i disidentski kadar kome se poveravaju državne uloge od najvišeg značaja, Stojanović je u odnosu na Miloševića dosledno pratio stavove svoga mentora Dobrice Ćosića. Nikada nije uspeo da shvati zbog čega je podignuta tolika hajka protiv Srba tokom devedesetih, kao ni zbog čega Srbi nisu dobili svoje pravo na samoopredeljenje na teritorijama na kojima su živeli. Sa dolaskom Dobrice Ćosića na mesto predsednika SRJ, Stojanović je avanzovao u predsednikovog specijalnog savetnika. Na toj funkciji je bio od 15. juna 1992. do 31. maja 1993. Stojanović je imao posebna ovlašćenja da u ime predsednika „diskretno“ razgovara sa zapadnim zvaničnicima, pre svega sa Vensom, Ovenom i Butrosom Galijem. Dao je ostavku odmah po smeni svog šefa. Tokom Miloševićeve vladavine iznosio je ideje o društvenom preobražaju koji bi vodio računa o narodnoj želji da se „opstane u dostojanstvu“. S tim u vezi, posebno su zanimljiva njegova naučna razrađivanja problema nacionalnog pitanja, nacionalizma i nacionalnog identiteta. Naime, Stojanović smatra da postoje dve vrste nacionalizma: *negativan* i *pozitivan*. Kao filozof i političar, oduvek se zalaga za *pozitivni nacionalizam* koji je, prema njegovim rečima, trebalo da bude: „otvoren, inkluzivan, dobrovoljan, fleksibilan, dinamičan i složen“. S druge strane, Stojanovićev *kritički* pristup problemu raspada Jugoslavije karakteriše odsustvo bilo kakve naučne akribije. Kao jedan od najvažnijih dokumenata, na koje se on poziva kada govori o tom problemu, pojavljuje se Andrićeva pripovetka *Pismo iz 1920*. Za svoje javno delovanje, Stojanović je nagrađivan najrazličitijim funkcijama pre i posle Miloševićevog pada. Obavljao je sledeće funkcije: predsednik Saveta Radio Indexa (odakle datira priateljstvo sa drugim meta-etičarem - Nenadom Cekićem), član Koštuničine neslavne Komisije za istinu i pomirenje, član UO Kompanije „Politika“, član UO Univerziteta u Beogradu. Danas je jedan od najuglednijih članova RRA. Kako je Svetozar Stojanović u međuvremenu postao stručnjak za radio-difuziju na *srpskom delu Titonika* - ostaje tajna (isto važi i za episkopa jegarskog Porfirija). Odskora je nepoželjan gost na naučnim skupovima u Hrvatskoj. On se pita - zbog čega? Za utehu, ostaje mu Kruševačka filozofsko-književna škola na kojoj može do mile volje raspredati filozofske aspekte Ćosićeve *Bajke* ■

